

**Gebruikersonderzoek ROA-rapport
'De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2000'**

ROA-W-1997/5

J. Walhout en T. Huijgen

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt

Faculteit der Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde
Universiteit Maastricht

Maastricht, augustus 1997

ISBN 90-5321-210-8

SEC97.099/AdG

Inhoud

	Bladzijde
Voorwoord	i
1 Inleiding	1
2 Onderzoeksopzet	2
3 Resultaten	4
3.1 Resultaten schriftelijke enquête	4
3.2 Resultaten persoonlijke interviews	15
4 Vergelijking met de resultaten van 1992/1993	16
5 Conclusies	18
Bijlage 1 Vragenlijst (arbeidsvoorzieningsinstellingen)	21
Bijlage 2 Specifieke antwoordmogelijkheden van andere doelgroepen	27
Bijlage 3 Waardering van het rapport per gebruiksdoel, opgesplitst naar doelgroep	29

Voorwoord

Dit werkdocument is een verslag van het enquête-onderzoek dat door het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt is uitgevoerd onder de afnemers van het tweejaarlijkse ROA-rapport *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2000* en de hierbij behorende, jaarlijks uitgegeven *Statistische Bijlage*. Het onderzoek is uitgevoerd onder supervisie van dr. A. de Grip (ROA) en dr. J. Lemmink (Sectie Marketing en Marktonderzoek) door J. Walhout in het kader van zijn doctoraalstage aan de Faculteit der Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde van de Universiteit Maastricht. Het stageverslag dat naar aanleiding hiervan geschreven is werd door drs. T. Huijgen bewerkt tot dit werkdocument. Met dank aan dr. L. Borghans (ROA), dhr. W. Cals (Koningin Juliana College), drs. C. Gorter (Ministerie van Economische Zaken), drs. M. Wegerif (LBA Rijswijk) voor hun deskundig commentaar op de onderzoeksopzet en/of medewerking tijdens de pre-testfase van de enquête. Eveneens dank aan dhr. L. Buitelaar (Hoek Engineering B.V.), dhr. L. Fine (Utrecht College), dhr. H. Geers (TU Delft), dhr. W. van Gerwen (WVG Reclame-Advies), dhr. H. Van Haastert (Pink Elephant), dhr. H. Hendrix (DSM), dhr. W. Lamers (Hogeschool Eindhoven) en dhr. E. Van Woestik (ROC-Koning Willem I College) voor hun medewerking aan de persoonlijke interviews.

1 Inleiding

Het Informatiesysteem Onderwijs-Arbeidsmarkt neemt een centrale plaats in bij de onderzoeksactiviteiten van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA). Het informatiesysteem heeft als doel de transparantie van de arbeidsmarkt voor de verschillende belanghebbenden te bevorderen. Het Project Onderwijs-Arbeidsmarkt (POA) is het centrale onderzoeksproject binnen de Programmalijn Arbeidsmarktinformatie. Aan het Informatiesysteem Onderwijs-Arbeidsmarkt worden bijdragen geleverd vanuit de drie programmalijnen waarlangs het onderzoek van het ROA is opgezet. Deze zijn: (1) de Programmalijn Arbeidsmarktinformatie; (2) de Programmalijn Schoolverlatersinformatie; (3) de Programmalijn Werkgelegenheid en Scholing.

De belangrijkste resultaten van dit onderzoeksproject worden gepubliceerd in het tweejaarlijks rapport *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep*¹ met een jaarlijks geactualiseerde *Statistische Bijlage*². Dit rapport wordt gemaakt ten behoeve van verschillende beleidsterreinen, en geeft een overzicht van actuele arbeidsmarktgegevens, trends en middellange termijn prognoses van vraag en aanbod over de volle breedte van de arbeidsmarkt. Het POA-project wordt momenteel gefinancierd door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, het Landelijk Dienstverlenend Centrum voor Studie- en Beroepskeuzevoorlichting (LDC), het Landelijk Bureau Arbeidsvoorziening, het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Voor een onderzoeksinstituut als het ROA is het van groot belang dat de resultaten van het onderzoek in een bruikbare en waardevolle vorm gepresenteerd worden. Met dit doel is er eind 1996 een enquête-onderzoek opgezet naar de gebruikswaarde van het ROA-rapport *De arbeidsmarkt naar Opleiding en Beroep tot 2000* en de bijbehorende *Statistische Bijlage*. Dit onderzoek heeft als doel de gebruikswaarde van deze ROA-rapporten en de wensen ten aanzien van verdere productontwikkeling bij de diverse gebruikersgroepen in kaart te brengen.

Om dit doel te bereiken is een gebruikersonderzoek opgesteld rond de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is de aard van de organisaties die het rapport en de bijbehorende statistische bijlage hebben besteld of gekregen?
- Waarvoor gebruikt men het rapport en de bijbehorende statistische bijlage?
- Welke waardering geeft men aan het rapport en de bijbehorende statistische bijlage?
- Welke waardering geeft men aan de aard van de informatie met betrekking tot het aggregatieniveau en de wijze van presentatie en wat zijn de daarbij geconstateerde

1. Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2000 (The Labour Market by Education and Occupation to 2000)*, ROA-R-1995/3E, Maastricht.

2. Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2000. Statistische bijlage. Actualisering 1996*, ROA-R-1996/8B, Maastricht.

lacunes?

- Bestaat er bij gebruikers behoefte aan een verbetering en/of uitbreiding van de gepresenteerde informatie?
- Bestaat er belangstelling voor andere informatieproducten c.q. organisatie-specifieke dienstverlening?

Met betrekking tot de laatste onderzoeksvraag is er met name gekeken of er behoefte is aan regionale arbeidsmarktinformatie, of er hulp bij het vertalen van de in het rapport gepresenteerde gegevens naar specifieke gebruiksdoelen gewenst is en of het wenselijk zou zijn het rapport in een andere maand te publiceren.

In aansluiting op de schriftelijke enquête, is er bij een achttal respondenten een persoonlijk interview afgenomen. Aan de hand van de uitkomsten van de enquête zijn de onderwerpen vastgesteld die tijdens deze interviews zijn besproken. De volgende onderwerpen zijn hierbij aan bod gekomen:

- De behoefte aan regionale informatie.
- De mate van verfijning.
- De vertaling van de gepresenteerde gegevens naar de gebruikersbehoefte.
- Ideeën voor productvernieuwing c.q. productverbetering.

In 1993 is reeds eerder een vergelijkbaar onderzoek verricht met als basis de publicatie *De Arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 1998*³. Er zal derhalve eveneens worden gekeken in hoeverre de gebruikswaarde van het rapport veranderd is en op welke aspecten deze verandering betrekking heeft. De verdere opzet van het werkdocument is als volgt. Eerst wordt in hoofdstuk 2 ingegaan op de onderzoeksopzet en de samenstelling van de groep geënquêteerden. In hoofdstuk 3 worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd. Hierbij wordt eerst ingegaan op de resultaten van de schriftelijke enquête en daarna op de uitkomsten van de persoonlijke interviews. In hoofdstuk 4 worden vervolgens de belangrijkste verschillen naast elkaar gezet tussen de resultaten van het huidige onderzoek en het in 1993 verrichte onderzoek. De conclusies en een samenvatting van de resultaten staan tenslotte vermeld in hoofdstuk 5.

2 Onderzoeksopzet

Het onderzoek werd uitgevoerd door middel van een schriftelijke enquête. Bij het opstellen van het enquêteformulier is de vragenlijst van het, reeds eerder vermelde, vorige onderzoek als uitgangspunt genomen. De lijst is aangepast aan het huidige rapport voor wat betreft de inhoud van de vragen en de antwoordmogelijkheden. Ten eerste is er besloten

3. R.K.M. Nieuwland, A. de Grip, *Gebruikersonderzoek ROA-rapport 'De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep'*, ROA-W-1993/2.

een aantal vragen uit de oorspronkelijke lijst te verwijderen. Ten tweede is een aantal vragen toegevoegd, die betrekking hebben op de volgende onderwerpen:

- De bekendheid van de respondent met eerdere uitgaven van het rapport.
- Het moment van publicatie.
- De behoefte tot vertaling van gegevens naar gebruiksbehoefte.
- De mate waarin bepaalde informatie uit het ROA-rapport elders niet beschikbaar is.

De vragenlijst is tenslotte nog in de vorm van een pre-test voorgelegd aan een aantal personen welke tot de potentiële doelgroep behoren. Alle doelgroepen hebben dezelfde vragenlijst opgestuurd gekregen. Slechts bij één vraag (vraag 3) waren de antwoordmogelijkheden per doelgroep verschillend. De uiteindelijke vragenlijst, zoals deze naar de geënquêteerden verzonden is, is te vinden in bijlage 1 (vragenlijst arbeidsvoorzieningsinstellingen). Een overzicht van de verschillende antwoordmogelijkheden bij vraag 3 is opgenomen in bijlage 2. Naast het enquêteformulier hebben de respondenten een begeleidend schrijven en een retourenveloppe met antwoordnummer ontvangen. De lijst van potentiële respondenten is bepaald op basis van het adressenbestand van afnemers van het rapport.

Parallel met het ontwikkelen van de vragenlijst is er ook een segmentatie naar doelgroep gemaakt. In eerste instantie is gekeken in hoeverre de segmentatie van het vorige onderzoek nog toepasbaar was. In dit eerdere onderzoek werden vijf verschillende doelgroepen onderscheiden, nl.: arbeidsvoorzieningsinstellingen, bedrijven, onderwijsinstellingen, overheidsinstellingen en 'overig'. Deze segmentatie bleek na inventarisatie van de op dat moment beschikbare lijst met afnemers nog zeer valide. Bij deze inventarisatie bleek echter ook dat er binnen de categorie 'overig' nog twee andere segmenten te onderscheiden waren, nl.: intermediaire organisaties en onderzoeksinstituten. De gehele groep van afnemers is derhalve verdeeld in 7 groepen.

Het totale adressenbestand bestond op het moment van verzending uit 352 adressen. Verder zijn er nog 12 enquêtes verstuurd naar het Landelijk Bureau Arbeidsvoorziening, die meerdere exemplaren van het rapport heeft afgenomen, voor verspreiding aldaar. Daarmee komt de totale mailing op 364. De verdeling over de verschillende doelgroepen ziet er als volgt uit:

	Aantal adressen
Arbeidsvoorzieningsinstellingen	38
Bedrijven	59
Onderwijsinstellingen	140
Overheidsinstellingen	22
Intermediaire organisaties	40
Onderzoeksinstituten	18
Overig	47

De groep overig bestaat voornamelijk uit particulieren en organisaties waarvan de aard niet bekend was. Een verdere opsplitsing van de doelgroepen zou leiden tot te kleine popula-

ties in verschillende categorieën en heeft derhalve niet plaats gevonden. De bovenstaande omschrijving van de mailing omvat (nagenoeg) de gehele populatie; dat wil zeggen, iedereen die het rapport had besteld, werd aangeschreven. Naast de verkochte exemplaren van het rapport, zijn er diverse rapporten aan belangstellenden (journalisten, wetenschappelijke onderzoekers, opdrachtgevers ROA, e.d.) uitgereikt, de ontvangers hiervan konden helaas niet worden getraceerd.

Van de 364 verstuurde enquêtes zijn er uiteindelijk 93 geretourneerd. De totale respons komt daarmee op 25,5%. Tussen de groepen zijn er met betrekking tot het responspercentage aanzienlijke verschillen te constateren. In tabel 1 staat een overzicht van het aantal daadwerkelijke deelnemers en het bijbehorende responspercentage verdeeld naar doelgroep.

Tabel 1
Respons per doelgroep

Doelgroep	Aantal	Respons %
Arbeidsvoorzieningsinstellingen	22	58
Bedrijven	16	27
Onderwijsinstellingen	22	16
Overheidsinstellingen	3	14
Intermediaire organisaties	8	20
Onderzoeksinstituten	7	39
Overig	15	32
Totaal	93	

3 Resultaten

3.1 Resultaten schriftelijke enquête

In de nu volgende paragraaf zal aan de hand van de in de inleiding geformuleerde onderzoeksvragen ingegaan worden op de enquêteresultaten. De volgende onderdelen zullen derhalve aan bod komen:

- Wat is de aard van de organisaties die het rapport en de bijbehorende statistische bijlage hebben besteld of gekregen?
- Waarvoor gebruikt men het rapport en de bijbehorende statistische bijlage?
- Welke waardering geeft men aan het rapport en de bijbehorende statistische bijlage?
- Welke waardering geeft men aan de aard van de informatie met betrekking tot het aggregatieniveau en de wijze van presentatie en wat zijn de daarbij geconstateerde

lacunes?

- Bestaat er bij gebruikers behoefte aan een verbetering en/of uitbreiding van de gepresenteerde informatie?
- Bestaat er belangstelling voor andere informatieproducten c.q. organisatie-specifieke dienstverlening?

In hoofdstuk 2 werd reeds vermeld dat er ten aanzien van de eerder verrichte enquête enkele vragen aan de vragenlijst zijn toegevoegd welke betrekking hadden op de volgende onderwerpen:

- De bekendheid van de respondent met eerdere uitgaven van het rapport.
- Het moment van publicatie.
- De behoefte tot vertaling van gegevens naar gebruiksbehoefte.
- De mate waarin bepaalde informatie uit het ROA-rapport elders niet beschikbaar is.

Om te voorkomen dat de resultaten over teveel onderzoeksvragen verspreid worden en derhalve niet of moeilijk te interpreteren zijn, is er voor gekozen om de resultaten over deze additionele onderwerpen te behandelen bij de centrale onderzoeksvragen zoals deze in de inleiding zijn vermeld. Het deelonderwerp 'de bekendheid van de respondent met eerdere uitgaven van het rapport' wordt behandeld bij de eerste onderzoeksvraag 'Wat is de aard van de organisaties die het rapport en de bijbehorende statistische bijlage hebben besteld of gekregen?'. De overige drie additionele onderwerpen zullen bij de laatste centrale onderzoeksvraag behandeld worden. Vanwege de beperkte respons per doelgroep worden de resultaten in dit werkdocument niet systematisch per doelgroep opgesplitst. Wel zal diverse keren op belangrijke verschillen tussen de onderscheiden doelgroepen worden ingegaan.

Afnemers

In tabel 2 wordt aangegeven op welke wijze de gebruikers kennis hebben genomen van het bestaan van het rapport *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2000* en de bijbehorende *Statistische Bijlage*. Uit de tabel blijkt dat de meeste gebruikers van het bestaan van het rapport hebben kennis genomen door artikelen uit vaktijdschriften en andere tijdschriften en kranten. Arbeidsbureau's hebben het rapport relatief vaak toegestuurd gekregen (46%).

Bij de categorie overig werden de volgende antwoorden gegeven:

- 'via interne verspreiding' (2 x)
- 'was al aanwezig' (2 x)
- 'via LDC'
- 'weet niet meer, te lang geleden'
- 'via VNO/NCW'
- 'via CBS'

- 'via OCW'
- 'via verwijzing in een niet-ROA publicatie'
- 'literatuurverwijzing'
- 'via de bibliotheek Rotterdam'
- 'via RBA-Overijssel'

Tabel 2
Wijze van kennis nemen

	Aantal
Bericht in vaktijdschrift	23
Van anderen gehoord	20
Bericht in tijdschrift/krant	17
Het rapport werd door ROA toegestuurd	13
Via verwijzing in andere ROA publicaties	3
Via het ROA jaarverslag/overzicht publicaties	3
Overig	13

Van de 93 respondenten gaven er 54 aan dat zij reeds met een eerdere publicatie van *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep* in aanraking zijn geweest. Van deze respondenten vinden 46 dat het huidige rapport verbeterd is ten opzichte van eerdere uitgaven. Vooral respondenten uit de doelgroepen arbeidsvoorzieningsinstellingen en onderwijsinstellingen waren reeds bekend met het rapport.

Gebruiksdoelen

Om inzicht te krijgen in de functie van het rapport, is in de enquête gevraagd naar de doeleinden waarvoor men het rapport en de statistische bijlage gebruikt. Aangezien de antwoordmogelijkheden per doelgroep verschillen (zie bijlage 2) is er voor iedere doelgroep een aparte 'top 3' samengesteld welke aangeeft waarvoor het rapport binnen de desbetreffende doelgroep het meest gebruikt wordt. Bij dit onderdeel konden de geënquêteerden meerdere antwoorden invullen. De resultaten zijn te vinden in tabel 3.

Het 'bekend blijven met ontwikkelingen op de arbeidsmarkt' is voor alle doelgroepen het meest genoemde gebruiksdoel, behalve bij de onderzoeksinstituten, hier had het rapport voornamelijk een nuttige functie voor het eigen onderzoek. Dit eigen onderzoek werd ook bij de overige doelgroepen frequent als gebruiksdoel genoemd. In totaal scoren deze beide gebruiksdoelen dan ook bijzonder hoog. Uit de enquête blijkt dat vrijwel alle respondenten het rapport en de statistische bijlage voor minimaal één van de mogelijke doeleinden gebruiken. Slechts 3 van de 93 respondenten hebben aangegeven dit niet te doen omdat men meende dat het rapport te vage en te abstracte gegevens zou bevatten. Er dient wel opgemerkt te worden dat er hier waarschijnlijk sprake is van een non-response bias aangezien afnemers die het rapport niet of weinig gebruikt hebben er ook minder belang

aan hechten om aan het onderzoek deel te nemen.

Tabel 3

De belangrijkste gebruiksdoelen per doelgroep

	Frequentie
Arbeidsvoorzieningsinstellingen (n = 22)	
Bekend blijven met ontwikkelingen op de arbeidsmarkt	16
Algemene beleidsvoorbereiding	11
Eigen onderzoek	9
Scholingsbeleid	9
Bedrijven (n = 16)	
Bekend blijven met ontwikkelingen op de arbeidsmarkt	14
Eigen onderzoek	9
Om een beeld te krijgen van de verwachte uitstroom van schoolverlaters	9
Onderwijsinstellingen (n = 22)	
Bekend blijven met ontwikkelingen op de arbeidsmarkt	17
Studie- en beroepskeuzevoorlichting	11
Onderbouwen arbeidsmarktrelevantie van opleidingen	8
Overheidsinstellingen (n = 3)	
Bekend blijven met ontwikkelingen op de arbeidsmarkt	2
Beleidsvoorbereiding	1
Eigen onderzoek	1
Intermediaire organisaties (n = 8)	
Bekend blijven met ontwikkelingen op de arbeidsmarkt	7
Eigen onderzoek	5
Beleidsvoorbereiding	4
Onderzoeksinstellingen (n = 7)	
Eigen onderzoek	5
Bekend blijven met ontwikkelingen op de arbeidsmarkt	3
Overige respondenten (n = 15)	
Bekend blijven met ontwikkelingen op de arbeidsmarkt	11
Eigen onderzoek	7
Om een beeld te krijgen van de verwachte uitstroom van schoolverlaters	6

Om een indicatie te krijgen van de waarde die het rapport heeft voor de verschillende doeleinden is aan de afnemers gevraagd om per opgegeven doel aan te geven in welke mate het rapport hiervoor te gebruiken is. Op een 5-punts schaal (1 = slecht, 2 = matig, 3 =

redelijk, 4 = goed, 5 = zeer goed) kon de waarde van het rapport per gebruiksdoel worden aangegeven. Door per doelgroep een gemiddelde te berekenen kan er nagegaan worden welke informatiewaarde het rapport en de statistische bijlage voor iedere groep heeft. De resultaten staan vermeld in tabel 4.

Uit de gegevens blijkt dat de gemiddelde waardering per doelgroep tussen 3 en 4 ligt, hetgeen betekent dat afnemers de waarde van het ROA-rapport voor hun gebruiksdoeleinden inschatten tussen redelijk (3) en goed (4). Wanneer de relatief hoge score van de overheidsinstellingen buiten beschouwing wordt gelaten blijkt dat de waardering bij de doelgroepen vrij eenduidig is. Zelfs wanneer er binnen iedere doelgroep de waarderingen per gebruiksdoel worden berekend vallen vrijwel alle beoordelingen tussen redelijk (3) en goed (4). In slechts 2 van de 35 gevallen viel de waardering binnen een doelgroep voor de waarde van het rapport voor een bepaalde gebruiksdoelstelling lager uit namelijk tussen matig (2) en redelijk (3). In bijlage 3 staan alle gevonden resultaten vermeld met betrekking tot dit onderdeel.

Tabel 4
Gebruikswaarde rapport en statistische bijlage

Doelgroep	Gemiddelde score
Arbeidsvoorzieningsinstellingen	3,36
Bedrijven	3,70
Onderwijsinstellingen	3,47
Overheidsinstellingen	4,40
Intermediaire organisaties	3,33
Onderzoeksinstellingen	3,68
Overig	3,49

Waardering rapport en statistische bijlage

Om de waardering van het rapport te achterhalen zijn 15 beweringen opgesteld. Deze hebben betrekking op onder andere de structuur, de overzichtelijkheid en het nut van de verschillende hoofdstukken. Hierbij werd de respondenten gevraagd met een score op een Likert-schaal aan te geven in hoeverre ze het eens waren met de betreffende bewering (1 = sterk oneens, 2 = oneens, 3 = neutraal, 4 = eens, 5 = sterk eens en 6 = geen mening/niet van toepassing).

In de volgende tabel staan per doelgroep de gemiddelde scores per bewering weergegeven. Bij de berekening van deze gemiddeldes zijn de scores op antwoordmogelijkheid 6 (=geen mening/niet van toepassing) niet meegenomen. In de tabel worden de volgende afkortingen gebruikt: **Ab** voor arbeidsvoorzieningsinstellingen, **Be** voor bedrijven, **Ow** voor onderwijsinstellingen, **Oh** voor overheidsinstellingen, **Io** voor intermediaire organisaties, **Oz**

voor onderzoekinstellingen en **Ov** voor overige.

Tabel 5
Waardering rapport

	Ab	Be	Ow	Oh	Io	Oz	Ov	Tot
Rapport heeft duidelijke structuur	3,86	3,60	3,81	4,67	4,13	3,86	4,13	3,90
Taalgebruik is begrijpelijk	3,82	3,69	4,00	4,33	3,87	3,83	4,07	3,90
Algemeen overzicht is nuttig	4,05	4,20	4,14	5,00	3,63	4,00	4,33	4,13
Info bedrijfssectoren voldoende gedetailleerd	2,76	3,56	3,30	4,00	2,38	3,29	3,40	3,18
Info beroepen voldoende gedetailleerd	2,82	3,31	3,05	3,67	2,25	3,57	3,40	3,09
Info opleidingen voldoende gedetailleerd	3,27	3,60	2,86	3,67	2,88	3,29	3,43	3,23
'Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt' nuttig	3,90	4,00	3,86	4,33	4,00	3,86	4,00	3,94
'Toekomstige knelpunten' nuttig	4,24	4,20	3,90	3,33	4,00	3,67	4,29	4,07
'Substitutieprocessen' nuttig	3,60	3,64	3,60	3,33	3,63	3,83	4,08	3,69
'Ontwikkelingen MBO' nuttig	3,68	3,36	3,50	4,00	3,50	2,86	3,38	3,46
Tabellen rapport overzichtelijk	3,64	3,56	3,76	3,50	3,87	3,86	4,13	3,77
Tabellen stat. bijlage overzichtelijk	3,71	3,63	3,71	3,50	4,00	3,33	4,14	3,76
Tabellen bijlage onvoldoende toegelicht	3,05	3,29	2,84	1,50	2,50	3,67	2,46	2,90
Waardevolle info in statistische bijlage	3,95	3,80	3,75	4,00	3,88	3,17	4,00	3,82
Statistische bijlage is toegankelijk	3,14	3,50	3,39	4,00	3,25	2,67	3,62	3,33
Gemiddelde waardering per doelgroep	3,57	3,66	3,56	3,79	3,45	3,52	3,79	3,61

Bovenstaande gegevens geven aan dat de waardering voor het rapport en de statistische bijlage redelijk tot goed te noemen is. De drie stellingen met betrekking tot de mate van gedetailleerd naar respectievelijk bedrijfssector, beroep en opleidingen hebben een relatief lage waardering. Daarentegen wordt het algemeen overzicht dat het rapport van de arbeidsmarkt geeft bijzonder hoog gewaardeerd.

Uit een nadere analyse van de waardering van de verschillende doelgroepen blijkt dat de bedrijven de mate van detaillering hoger waarderen dan de arbeidsbureaus en de intermediaire organisaties.

Aggregatieniveau

Een belangrijk aspect van het rapport en de statistische bijlage is de mate van specificatie binnen het opleidingsniveau en de beroepenindeling. In tabel 6 staan de meningen van de respondenten over de aggregatieniveaus van de arbeidsmarktinformatie naar opleiding en beroep en over de noodzaak tot beschikbaarheid van arbeidsmarktinformatie op regionaal niveau.

Tabel 6
Aggregatieniveau van de gepresenteerde informatie

	Ja %	Nee %	Weet niet/ Geen mening %
Is de ROA opleidingenindeling voldoende verfijnd?	49	40	11
Is de ROA beroepenindeling voldoende verfijnd?	45	41	14
Ondervindt men hinder van het ontbreken van arbeidsmarktinformatie op regionaal niveau?	55	29	16

Bij zowel de opleidingen- als de beroepenindeling vindt een meerderheid dat deze voldoende verfijnd zijn. Bij de opleidingenindeling zijn het voornamelijk de intermediaire organisaties en de onderwijsinstellingen die een meer gespecificeerde indeling wenselijk achten. De intermediaire organisaties zijn het minst tevreden over het aggregatieniveau van de beroepenindeling. De tabel geeft eveneens aan dat er een duidelijke behoefte is aan arbeidsmarktinformatie op regionaal niveau.

Er is aan de respondenten gevraagd om aan te geven voor welke opleidingsniveaus een verdere verfijning wenselijk is. In tabel 7 staan deze resultaten vermeld. Hierbij dient opgemerkt te worden dat niet alle respondenten deze vraag hebben beantwoord.

Tabel 7
Opleidingsniveau waarvoor verdere verfijning wenselijk is

Opleidingsniveau	%
LBO/VBO	19
MBO/Leerlingwezen	27
HBO	27
WO	27

De arbeidsbureaus en de intermediaire organisaties achten meer verfijning wenselijk binnen het LBO/VBO en het MBO onderwijs. De onderwijsinstellingen en de intermediaire organisaties hechten relatief de meeste waarde aan een verdere verfijning binnen het HBO. De onderzoeksinstituten en de onderwijsinstellingen zijn het meest geïnteresseerd in een verdere verbijzondering van het WO onderwijs.

Eveneens is gevraagd in hoeverre een verdere verfijning binnen de beroepenindeling

wenselijk is. Van de ondervraagden die dit wenselijk achten gaat de meeste belangstelling uit naar een verdere verbijzondering van de technische beroepen. Ook naar een verdere verfijning van de indeling van de economisch-administratieve en dienstverlenende beroepen wordt relatief veel waarde gehecht (zie tabel 8).

Tabel 8
Beroepscategorieën waarvoor verdere verfijning wenselijk is

Verdere verfijning van beroepen:	%
Technische ambachts- en industrieberoepen	21
Economisch-administratieve beroepen	18
Verzorgende en dienstverlenende beroepen	18
Sociaal-culturele beroepen	11
Medische en paramedische beroepen	8
Culturele beroepen	6
Openbare orde en veiligheidsberoepen	6
Pedagogische beroepen	5
Agrarische beroepen	4
Transportberoepen	4

Gewenste uitbreidingen arbeidsmarktinformatie

Met het onderzoek is geprobeerd om ook een indruk te krijgen van eventuele specifieke wensen met betrekking tot de uitbreiding van bepaalde onderdelen van het rapport. Er is de respondenten gevraagd om aan te geven waar hun prioriteit ligt voor uitbreiding van bepaalde arbeidsmarktinformatie. Hierbij konden de respondenten kiezen uit 13 antwoordmogelijkheden, waarbij het geven van meerdere antwoorden was toegestaan. Het resultaat is te vinden in tabel 9.

Uit de tabel blijkt dat er een grote belangstelling is voor arbeidsmarktinformatie gespecificeerd naar regio hetgeen ook al bleek uit eerdere tabellen. De gegevens bevestigen eveneens de belangstelling voor een meer specifieke opleidingen- en beroepenindeling.

Wanneer de verschillende onderdelen uit de tabel worden uitgesplitst naar doelgroep, dan blijkt dat bij de arbeidsmarktinformatie naar regio meer dan driekwart (77%) van de arbeidsbureaus hier een prioriteit aan geeft. Een verwachte uitkomst bij informatie naar opleiding is dat de doelgroep onderwijsinstellingen hier relatief de hoogste prioriteit geeft aan uitbreiding. Bij uitbreiding van de arbeidsmarktinformatie naar beroep geeft met name de doelgroep intermediaire organisaties aan hier meer over te willen weten. Voor uitbreiding van de korte termijn prognoses bestaat bij het bedrijfsleven de grootste behoefte.

Tabel 9
Prioriteiten voor uitbreiding van arbeidsmarktinformatie

	Frequentie	%
Arbeidsmarktinformatie naar regio	48	17
Arbeidsmarktinformatie naar opleiding	40	14
Arbeidsmarktinformatie naar beroep	38	14
Arbeidsmarktprognoses op middellange termijn	35	13
Arbeidsmarktprognoses op korte termijn	29	10
Arbeidsmarktinformatie naar bedrijfstak	24	9
Oorzaken van verwachte ontwikkelingen	20	7
Actuele arbeidsmarktinformatie	19	7
Arbeidsmarktprognoses op lange termijn	11	4
Arbeidsmarktinformatie naar verschillende leerwegen	9	3
Geen uitbreiding nodig	3	1
Arbeidsmarktindicatoren	1	0,5
Anders	1	0,5
Totaal	278	100

Aan de respondenten is gevraagd om aan te geven welke soort arbeidsmarktinformatie in het algemeen hun grootste belangstelling heeft. Dit is gedaan om een duidelijker beeld te krijgen van de eventuele behoefte tot uitbreiding van bepaalde onderdelen in het rapport en de bijlage. Men werd hierbij in de gelegenheid gesteld om een eigen 'top 3' samen te stellen die aangeeft voor welk soort arbeidsmarktinformatie de belangstelling het grootst is. In tabel 10 staan de scores weergegeven van de drie soorten informatie waarvoor de belangstelling het grootst is. De tabel geeft dus de totale 'top 3' aan van alle doelgroepen. Bij de berekening van de totaalscore voor iedere soort arbeidsmarktinformatie is aan een eerste plaats drie punten toegekend, aan een tweede plaats twee punten en aan een derde plaats één punt.

Uit tabel 10 blijkt dat er de meeste belangstelling is voor de actuele arbeidsmarktsituatie, gevolgd door de korte en middellange termijn prognoses. Bij een nadere analyse blijkt dat de arbeidsbureaus relatief vaak (31%) een grote belangstelling aangeven voor de actuele arbeidsmarktsituatie. Verder valt op dat de doelgroep bedrijven de behoefte aan deze informatie vaak (40%) op de tweede plaats heeft gezet. Bij de korte termijn prognoses is de situatie precies omgekeerd. Voor de middellange termijn prognoses geven de onderwijsinstellingen relatief vaak de grootste belangstelling aan (35%).

Tabel 10

Soort arbeidsmarktinformatie waarvoor belangstelling het grootst is

Informatie over:	Score
Actuele arbeidsmarktsituatie	142
Toekomstige arbeidsmarktsituatie over 1 à 2 jaar	124
Toekomstige arbeidsmarktsituatie over ca. 5 jaar	123

De arbeidsmarktproblematiek kent verschillende aspecten. Er is wederom aan de respondenten gevraagd om aan te geven voor welke van deze aspecten hun interesse het grootst is. Analooq aan de in tabel 10 gepresenteerde 'top 3' benadering is er voor de verschillende aspecten van de arbeidsmarktproblematiek berekend voor welke van deze aandachtsgebieden de meeste belangstelling is (zie tabel 11).

Tabel 11

Aspecten van de arbeidsmarktproblematiek waarvoor belangstelling het grootst is

Aandachtspunt	Score
Flexibilisering arbeidsmarkt	129
Toelichten beroepssector	125
Toelichten opleidingstype	85

Van de verschillende aspecten van de arbeidsmarktproblematiek heeft het aandachtspunt 'flexibilisering van de arbeidsmarkt' de grootste belangstelling, gevolgd door 'toelichten van beroepssectoren' en het 'toelichten van opleidingstypes'. Met betrekking tot de flexibilisering van de arbeidsmarkt hebben met name de arbeidsbureaus (42% van de nr.1 scores) en de doelgroep overige organisaties (42% van de nr.2 scores) veel belangstelling. Bij de toelichting per opleidingstype geeft de doelgroep onderwijsinstellingen relatief vaak een eerste en een tweede plaats.

Belangstelling andere informatie

Om enig inzicht te krijgen in de toegevoegde waarde die het rapport en de statistische bijlage hebben, is gevraagd aan te geven welke informatiebronnen men nog meer raadpleegt, en welke informatie in het ROA-rapport te vinden is die niet in deze andere bronnen staat. De volgende bronnen van arbeidsmarktinformatie werden onder andere genoemd (in volgorde van belangrijkheid):

- 'CBS gegevens'

- 'Werkloosheids- en vacaturecijfers Arbeidsvoorziening'
- 'Schoolverlatersbrief'
- 'CPB publicaties'
- 'HBO-monitor'
- 'OSA publicaties'
- 'Kansen op werk 2000'
- 'RUBS-enquête'
- 'Interne informatiebronnen'
- 'Internet'
- 'Overig'

De meerwaarde van het rapport zal toenemen naarmate er meer informatie in staat die elders niet beschikbaar is. Onderstaande tabel geeft aan hoeveel respondenten (%) van mening waren dat bepaalde informatie uit het rapport *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2000* in andere informatiebronnen niet of moeilijk te vinden is.

Tabel 12
ROA-informatie die niet in andere informatiebronnen terug te vinden is

	%
Verwachte arbeidsmarktontwikkeling	38
Arbeidsmarktinformatie naar opleiding	36
Arbeidsmarktinformatie naar beroep	27
Geen enkel gebied	16
Actuele arbeidsmarktsituatie	10
Anders	4

De ROA-publicatie is een rapport dat voor verschillende gebruiksdoelen en voor verschillende gebruikersgroepen geschikt moet zijn. Bij de opzet van het rapport en de presentatie van de gegevens wordt derhalve getracht hier zo goed mogelijk op aan te sluiten zonder dat dit ten koste mag gaan van de inhoudelijke aspecten. Het kan desalniettemin voorkomen dat er gebruikers zijn die weleens behoefte hebben aan enige hulp bij de vertaling van de gepresenteerde arbeidsmarktgegevens naar eigen gebruiksbehoefte. Uit de enquête is echter gebleken dat slechts 17% van de ondervraagden aangeeft dat er soms behoefte is aan enige additionele ondersteuning bij de interpretatie van de gegevens voor eigen doeleinden.

Momenteel wordt het rapport tweejaarlijks gepubliceerd in de maand oktober. Ongeveer 62% van de ondervraagden is hier tevreden mee terwijl 32% aangeeft een andere maand van publicatie te prefereren.

3.2 Resultaten persoonlijke interviews

Na afloop van de schriftelijke enquête is er een aantal persoonlijke interviews afgenomen. Tijdens deze interviews zijn de volgende onderwerpen aan bod gekomen:

- De behoefte aan regionale informatie.
- De mate van verfijning.
- De vertaling van de gepresenteerde gegevens naar de gebruiksbehoefte.
- Ideeën voor productvernieuwing c.q. productverbetering.

De behoefte aan regionale informatie

Uit de schriftelijke enquête komt al naar voren dat er belangstelling is voor regionale arbeidsmarktinformatie. Deze behoefte wordt onder andere ingegeven door het feit dat de verschillende arbeidsmarktregio's qua structuur verschillen vertonen. De ene regio heeft bijvoorbeeld een sterker industrieel karakter dan de andere waardoor ook de vraag naar werknemers per regio kan verschillen. Een tweede reden voor de behoefte aan regionale arbeidsmarktinformatie is het feit dat met name het midden en klein bedrijf hoofdzakelijk in de eigen regio personeel werft. Aan de behoefte aan regionale informatie ligt ook een mobiliteitsvraagstuk ten grondslag. Tot en met het MBO-niveau zijn (toekomstige) arbeidskrachten grotendeels regionaal georiënteerd. Op HBO-niveau zijn er wel regionale accenten maar is de geografische mobiliteit al een stuk hoger. De mobiliteit is het hoogst op academisch niveau⁴.

Door de getoonde belangstelling voor regionale arbeidsmarktinformatie rijst de vraag hoe het beste aan deze regio-indeling vorm kan worden gegeven. Tijdens de interviews bleek dat de meningen hierover nogal uiteen lopen. Door de grote verscheidenheid aan afnemers van het ROA rapport heeft iedere afnemer een regio-indeling in gedachte welke aansluit bij de informatiebehoefte van de desbetreffende afnemer. Zo kwamen bij de geïnterviewde respondenten de volgende indelingen naar voren: de COROP indeling, de provinciale indeling, een indeling naar RBA-regio en een 'noord/midden/zuid' indeling. Het is derhalve, gezien de verscheidene afnemersgroepen en -wensen, niet eenduidig hoe de regio-indeling vastgesteld zou moeten worden. Wel is duidelijk dat, mede gezien de waardering voor de landelijke arbeidsmarktinformatie, de regionale gegevens wat betreft structuur dezelfde vorm zouden kunnen hebben als de huidige landelijke arbeidsmarktinformatie.

Mate van verfijning

Uit de schriftelijke enquête bleek reeds de gebruikerswens om de gegevens in het rapport op sommige vlakken meer gedetailleerd weer te geven. Dit punt werd ook tijdens de interviews aangehaald. Een aandachtspunt bij de opleidingenindeling is het samenvoegen

4. Zie F. Windmeijer, *De regionale dimensie van de arbeidsmarkt*, OSA W 108, Den Haag, 1992.

van onderling sterk verschillende opleidingen. Het komt voor dat er twee opleidingen als één opleidingstype worden geanalyseerd terwijl er geen duidelijke overeenkomsten tussen deze twee opleidingen zijn (genoemd wordt bijvoorbeeld de samenvoeging van elektrotechnici en technische informatici). Bij de beroepenindelingen is er bij sommige samenvoegingen een vergelijkbare kritiek (bijvoorbeeld bij de samenvoeging van de beroepsgroepen horeca en uiterlijke verzorging). De geïnterviewden lieten weten dat het rapport nog bruikbaar zou worden indien er op dergelijke onderdelen voor een meer verfijnde benadering wordt gekozen. Men gaf echter ook aan dat een te ver doorgevoerde verfijning het rapport moeilijk interpreteerbaar en dus onbruikbaar zou maken.

Vertaling van de gegevens naar de gebruiksbehoefte

Onder de geïnterviewden bestond er weinig tot geen behoefte aan verdere ondersteuning bij het interpreteren van de in het rapport en de statistische bijlage gepresenteerde informatie.

Ideeën voor nieuwe producten

De geïnterviewde respondenten hadden enkele ideeën voor nieuwe producten die door het ROA aangeboden zouden kunnen worden. Alle respondenten waren het er over eens dat er behoefte is aan op maat gesneden producten voor specifieke gebruikers. Een dergelijke soort van dienstverlening zou op verschillende manieren geleverd kunnen worden. Ten eerste zou het ROA kunnen overwegen om in standaardvorm deelrapporten over specifieke onderwerpen uit te brengen. Een verdergaande vorm van maatwerk is dat het ROA op verzoek van gebruikers aanvullend onderzoek verricht afgestemd op de specifieke informatiebehoeften van deze gebruikers. Een andere mogelijkheid was volgens de respondenten de introductie van een soort abonnementensysteem waarbij abonnees de door hen benodigde informatie bij het ROA op kunnen vragen. Daarnaast werd gesuggereerd om drie-maandelijks een periodiek in welke de meest opvallende ontwikkelingen geschetst worden uit te brengen.

4 Vergelijking met de resultaten van 1992/1993

Ondanks het feit dat de vragenlijst welke voor het huidige onderzoek gebruikt is enigszins afwijkt van de lijst die tijdens het vorige onderzoek gebruikt werd, is het mogelijk om in enkele algemene bewoordingen de belangrijkste verschillen tussen beide gebruikersonderzoeken naast elkaar te zetten.

Bij de indeling van de doelgroepen zijn er twee groepen toegevoegd (intermediaire organisaties en onderzoeksinstellingen). Verder valt op dat er een sterke groei is van de groep onderwijsinstellingen (voorheen 25%, nu 40% van de afnemers van het rapport). Verschuivingen binnen de andere groepen zijn voor een groot deel te verklaren door de toevoeging

van de twee extra groepen. De totale respons is slechts een fractie (0,4%) hoger dan bij het vorige onderzoek. Het valt op dat met name bij de arbeidsbureaus en de bedrijven de respons een stuk hoger is dan de vorige keer. Bij de overheidsinstellingen is de respons veel lager dan bij het vorige onderzoek.

De wijze waarop men kennis heeft genomen van het bestaan van het ROA-rapport *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2000* verschilt niet wezenlijk. Dezelfde categorieën scoren ook nu hoog: via (vak)tijdschriften/krantenartikelen en 'van anderen gehoord'.

Bij de resultaten met betrekking tot de gebruiksdoelen van het rapport deden zich geen grote (relatieve) verschillen voor tussen de beide onderzoeken. Bij beide onderzoeken kwam het bekend blijven met de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt als belangrijkste gebruiksdoel naar voren. De gemiddelde waardering voor de gebruikswaarde van het rapport voor de aangegeven doeleinden was alleen bij de arbeidsbureaus lager (0,4 punt op een 5-punts schaal).

De algemene waardering voor het rapport is nauwelijks gewijzigd en blijft redelijk tot goed. Op het gebied van de detaillering is er een duidelijke verbetering in de waardering te zien. Desondanks blijft dit onderdeel ook in de huidige rapportage een aandachtspunt voor verdere ontwikkeling.

Bij de vragen naar de mate van verfijning is er een duidelijke verbetering waar te nemen. In het vorige onderzoek vonden 35% van de respondenten de opleidingenindeling voldoende verfijnd, tegenover 50% nu. Verder zijn er geen verschillen tussen de beide onderzoeken. Ook bij de verfijning van de beroepenindeling niet. De spreiding van de scores met betrekking tot de prioriteiten voor uitbreiding van de arbeidsmarktinformatie in de beide rapporten komt sterk overeen. De 'top 5' is in beide onderzoeken hetzelfde.

De 'top 3' met betrekking tot de belangstelling voor arbeidsmarktinformatie is in zoverre hetzelfde dat er geen andere onderwerpen in voorkomen; alleen de huidige nummer één (actuele arbeidsmarktsituatie) was in het vorige onderzoek nummer drie. Bij de aspecten van de arbeidsmarktproblematiek is de arbeidsmarktsituatie van vrouwen uit de 'top 3' verdwenen. Voor het onderwerp 'flexibilisering van de arbeidsmarkt' blijkt nu de meeste belangstelling te zijn.

In het vorige onderzoek vond 78% van de respondenten dat er wellicht een regionale component in het ROA-rapport diende te worden aangebracht. In het huidige onderzoek is dit 55%. Alhoewel de belangstelling hiervoor iets gedaald lijkt te zijn blijkt ook nu dat er onder de respondenten een grote behoefte is aan regionale arbeidsmarktinformatie. Dit blijft dus een punt voor verdere ontwikkeling. Met betrekking tot de bronnen die naast de ROA-rapportage worden gebruikt is het beeld ongeveer hetzelfde gebleven. Opvallend is dat de HBO-monitor als informatiebron in opkomst is. Ook met betrekking tot de gebieden waarover het ROA-rapport informatie geeft die niet in andere bronnen is terug te vinden blijft het beeld vrijwel onveranderd.

5 Conclusies

Aan de hand van de geformuleerde centrale onderzoeksvragen kunnen de resultaten van het onderzoek samengevat worden en kunnen er tevens enkele conclusies worden getrokken.

Wat is de aard van de organisaties die het rapport en de bijbehorende statistische bijlage hebben besteld of gekregen?

Binnen de totale groep afnemers van het rapport zijn een zevental doelgroepen te onderscheiden. De totale groep afnemers van het rapport was 364 op het tijdstip dat met de enquête werd gestart. De verschillende doelgroepen en hun grootte waren:

- Arbeidsvoorzieningsinstellingen	38
- Bedrijven	59
- Onderwijsinstellingen	140
- Overheidsinstellingen	22
- Intermediaire organisaties	40
- Onderzoeksinstituten	18
- Overig	47

Waarvoor gebruikt men het rapport en de bijbehorende statistische bijlage?

Het 'bekend blijven met de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt' is bij vrijwel alle doelgroepen het belangrijkste gebruiksdoel. Ook wordt het rapport vaak gebruikt als bron voor eigen onderzoek en bij het ondersteunen van de beleidsvoorbereiding.

Welke waardering geeft men aan het rapport en de bijbehorende statistische bijlage?

In het algemeen geven de respondenten het rapport een ruime voldoende. Uitgedrukt in een traditioneel rapportcijfer komt dit neer op een 7,2. Dit is nagenoeg dezelfde uitkomst als bij het vorige onderzoek (7,3). Binnen de verschillende aspecten van het rapport die de respondenten konden waarderen, kregen de drie detaillering-dimensies (naar opleiding, beroep en bedrijfstak) de minst hoge waardering. Het blijkt dat er een grote belangstelling is voor een verdere specificatie op deze deelgebieden.

Welke waardering geeft men aan de aard van de informatie met betrekking tot het aggregatieniveau en de wijze van presentatie en wat zijn de daarbij geconstateerde lacunes?

Zoals bij de vorige onderzoeksvraag reeds werd aangegeven liggen er op het gebied van het aggregatieniveau nog mogelijkheden voor verdere ontwikkeling. De indelingen van de verschillende classificaties kunnen bijvoorbeeld nog helderder en duidelijker afgebakend worden. Voor de presentatie van de informatie (onder andere structuur en taalgebruik) wordt een goede waardering gegeven. Er blijkt onder de afnemers van het rapport een

grote behoefte te bestaan aan regionale arbeidsmarktinformatie.

Bestaat er bij gebruikers behoefte aan een verbetering en/of uitbreiding van de gepresenteerde informatie?

De belangrijkste behoefte van de gebruikers is het toevoegen van een regionale component aan de arbeidsmarktanalyse. Ook bij het vorige onderzoek uit 1992/1993 werd dit al geconcludeerd. Deze behoefte wordt voornamelijk ingegeven door het feit dat een gedeelte van de arbeidsmarkt vooral regionaal georiënteerd is. Verder is er behoefte aan meer detaillering bij sommige onderdelen in het rapport.

Bestaat er belangstelling voor andere informatieproducten c.q. organisatie-specifieke dienstverlening?

Uit de persoonlijke interviews bleek dat er zeker belangstelling is voor extra informatieproducten en organisatie-specifieke dienstverlening. De belangstelling voor andere informatieproducten concentreert zich vooral op de belangstelling voor specifieke onderwerpen. Hierbij kan behalve aan het presenteren van regionale informatie ook gedacht worden aan het toespitsen van het informatieproduct op een specifieke opleiding of bedrijfstak. Bij organisatie-specifieke dienstverlening gaat de belangstelling vooral uit naar het kunnen beantwoorden van organisatie-specifieke vragen met betrekking tot de arbeidsmarkt.